

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 4 (359), година XXIV

9 май 2006 година

СТРАНСТВАЩИ КНИГИ В ТЪРСЕНЕ НА ИЗЧЕЗВАЩИЯ ЧИТАТЕЛ

ДЕСЕТ ТЕХНОЛОГИИ, КОИТО МОГАТ ДА ПРОМЕНЯТ СВЕТА

НА СТР. 15

- РЕЖИСЬОРЪТ КРИКОР АЗАРЯН ЗА ТЕАТРА, ИСТОРИЯТА И ПЛОВДИВ
- УНИВЕРСИТЕТИТЕ В ИТАЛИЯ
- НОВАТА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СРЕДНОТО ОБРАЗОВАНИЕ
- АВСТРИЙСКИ КУЛТУРНИ ИЗЯВИ
- ПАНАИРЪТ НА ОБРАЗОВАНИЕТО
- ТЕАТРАЛНА НАГРАДА СПЕЧЕЛИ СТУДЕНТКА ОТ УНИВЕРСИТЕТА
- ПРЕДСТАВЯНЕ НА SCOPUS – НАЙ-ГОЛЯМАТА БАЗА ДАННИ
- В ПАМЕТ НА СТАНИСЛАВ ЛЕМ

24 май – денят на славянската Свети Лаврентий

Доц. д-р ДИМО ЧЕШМЕДЖИЕВ

Св. Лаврентий е един от т.н. Св. Седмочисленици. Той обаче не се среща във всички извори за тези светци, напротив, споменава се само инцидентно. Първият извор, в който присъства, е Пространно житие на св. Климент Охридски от Теофилакт Охридски, което се датира от края на XI - нач. на XII в. В това житие, което според повечето учени е написано въз основа на старо славянско житие на Климент, няколко пъти се споменават имената на някои от учениците на Кирил и Методий. Първият път е в гл. II.7: „Сред тях избраните и „корифеи на хора“ били Горазд, Климент, Наум, Ангеларий и Сава.“

Вторият път е в гл. XII.35: „Тези, които имали ранг на учители, какъвто бил онзи Горазд,... а също и свещеникът Климент,... и Лаврентий, и Наум и Ангеларий“. В текста има още няколко места, където се споменават някои от учениците – Горазд, Наум и Ангеларий. По-важно е обаче да се отбележи, че има разлика в имената в гл. II и XIV – на мястото на Сава, вторият път е споменат Лаврентий.

Вторият извор, в който се среща енигматичният светец, е много по-късен. Това е т.н. Почаевски препис на „За буквите“ от Черноризец Храбър, който датира от XVI в. Според А. Джамбелука-Коссова, този препис пряко възхожда към т.н. Лаврентиев препис от 1348 г. В този препис се споменават няколко ученици на Кирил и Методий, като заедно с тях двамата бройката стига до осем.

Третият извор, където се споменава името на Лаврентий е също от XVI в. – т.н. „Сказание за превода на Священото писание“ от Хилендарския манастир. Той е забележителен с това, че е първият известен паметник, в който се срещат св. Седмочисленици като група. Сказанието е интересно и с други неща, но тук ще ни занимава, че са изброени Кирил, Методий, Климент, Наум, Горазд, Ангеларий и Лаврентий, които са наречени „Седмочисленици“.

ридски. Досега в литературата има няколко хипотези по този въпрос.

Според знаменития чешки славист П. Й. Шафарик, замяната на имената у Теофилакт Охридски е станала може би в резултат на някаква грешка, произтичаща от недоглеждане или смесване на имената. Това се подкрепя и от С. Палаузов. Според Левкийския епископ Партевий, може да се допусне, че Лаврентий е монашеското име на

Има и учени, които откровенно признават, че трудно може да се отговори на въпроса защо у Теофилакт Охридски има замяна на имената на различните ученици.

Как може да се обясни появата на това име в извора. Първото и най-близко до ума заключение е, че става въпрос за действителен ученик на Кирил и Методий. Това е най-вероятно, като се има предвид, че учениците са били много на брой, а не само седем, както си мислят някои автори.

Тук искам да издигна още една хипотеза за появата на това име, която ми се струва, че има смисъл. В основата на тази хипотеза стои възможността въпросният Лаврентий да не е ученик на Кирил и Методий, а да е някой друг християнски светец и да се е появил у Теофилакт Охридски по друг начин, чрез някаква контаминация и интерполация в текста.

В Източната църква светците с името Лаврентий са сравнително малко. Един Лаврентий има в групата великомъченици Лаврентий, Стефан и Агнеса, а другият, много по-известен, е св. Лаврентий Римски. Той се почита в Източната църква на датата 10 август. Под тази дата той се слави и в българската църква, от средновековието до сега.

Св. Лаврентий Римски (Сан Лоренцо), архидякон и мъченик, пострадал мъченически в 258 г. в римските терми „Олимпия“, по времето на император Деций. Бил погребан на изток от града, на ок. 1 км по Via Tiburtina в катакомбите Ager Veronus. Гробът му бил възпят от прочутия средновековен испански поет Пруденций. След като гоненията срещу християните престанали, на мястото на мъченическата му смърт, по свидетелството на Анастасий Библиотекар, император Константин Велики построил в негова чест великолепен

Изображение на св. Седмочисленици

Това са всички извори за св. Лаврентий. За негов самостоятелен култ през средновековието не се знае нищо. Името му го няма върху ковчезето с намерените мощи, за които се твърди, че са на св. Седмочисленици в катедрала „Св. Богородица“ на град Берат (бълг. Белград) в дн. Южна Албания, датираща от XIII или XIV в. Името му отсъства сред предполагаемите Методиеви ученици от Книгата на побратимените монаси в Райхенау, въпреки хипотезата на Т. Вашилевски, че той фигурира там под името Лъв (Леон), което било неговото предмонашеско (кръщелно, светско) име.

Така възниква въпросът кой е св. Лаврентий, как се е появил в изворите и защо присъства в твърде ограничен кръг от тях. Практически, той се споменава само в един ранен извор – Теофилакт Ох-

ридски, който е бил целибатен свещеник или монах-свещеник (иеромонах) и в един момент е приел велика схима.

Идеята, че Сава и Лаврентий са едно и също лице е изкуствена и очевидно измислена, за да нагласи извора към някаква предварителна постановка. По тази причина тя не се приема в науката.

Според други учени, въз основа на данните от един полски летописен текст от XIII в. и на Каталога на епископите в Краков, е възможно част от учениците на Кирил и Методий – Горазд и вероятно Лаврентий, под името Лампертус, да са се заселили в Малополша, при висляните. Въпросният Лампертус обаче е споменат като трети епископ на Краков, под година 995. Според Ф. Дворник, Лаврентий е пристигнал в България по друг път с някакви други ученици на Кирил и Методий.

писменост и култура

и Сан Лоренцо

храм. Това била третата базилика, издигната зад стените на града, след тези на св. Петър и св. Павел. Църква на негово име била издигната и над гроба му в гробището Ciriaca, намиращо се в Argo Verano и била наречена ad corpus, като по времето на папа Силвестър била построена още една, над нея, която вече се наричала basilica maior.

Голямата почит, с която се ползвал Св. Лаврентий, се доказва и от двете църкви, които му били посветени по различно време на Марсово поле. Една от тях била построена от папа Дамас между 366 и 384 г., недалеч от театъра на Помпей и носела името San Laurentius in Damaso, разрушена през XV в. Другата била построена още до папа Хонорий и се наричала San Laurentius in Lucina. Още една църква с името на св. Лаврентий била построена на Виминала и се нарича in Panisperna или in Formoso.

Свещецът има силно развит култ и в Източната църква. Част от мощите му били положени в църква на негово име в Константинопол, построена по времето на имп. Теодосий Млади, на 27 септември. В момента мощите на светеца се намират в неговата църква на Виа Тибуртина в Рим, а главата му в църквата на негово име в двореца Квиринале.

Според едно твърде любопитно известие на изтъкнатия български възрожденски църковен деец Партений Павлович, при посещението си в Рим, той видял скарата на която били пекли на огън „Св. Лаурентий, архидякон на римския папа“.

Какво отношение може да има прочутият римски светец към едноименния в Житието на Теофилакт. Според мен светецът с име Св. Лаврентий може да се е появил в житието под влияние на т.н. литургия на св. апостол Петър. Там, както е добре из-

вестно, във възглашението, при изброяването на апостолите, веднага след св. Климент (Римски), винаги се споменава св. Лаврентий (Римски).

Литургията на св. Петър е формуляр за празнуване на Св. Евхаристия, съставен от западни (някои неподвижни части, молитви и канони) и византийски и/или източни (молитви и химни) литургически елементи. Този еклетиичен литургически формуляр е известен освен по около десет гръцки преписа и по четири славянски и един грузински препис.

Някои автори свързват появата на тази литургия с мисионерската дейност на Кирил и Методий, смятат, че те са превели именно нея за своята дейност в Средна Европа. Според други Литургията на св. Петър е създадена в Южна Италия през X в. и е била употребявана в някои гръцки общини там, както и в Източен Илирик. Трети, като напр. Ф. В. Мареш, смятат, че славянският превод е от XIV - XV в. и го свързват със Света гора.

В нашия случай няма значение къде и защо е възникнала Литургията на св. Петър. За нас е важен изводът на Й. Тарнанидис, че тя е била известна в района на Македония, както в своя гръцки вариант, така и в славянския си превод, независимо дали е била преведена от св. Климент Охридски, или не. По такъв начин интерполацията на името на св. Лаврентий в житието става напълно възможна.

Освен това бих искал да отбележа, че името на Св. Лаврентий Римски се среща в старобаварската молитва-изповед (т. н. Сант Емерамска молитва).

Хипотезата за интерполация на името на св. Лаврентий в житието на Теофилакт ми се вижда вероятна, още повече, че св. архидякон Лаврентий (10 авг.) е един от седемте дякони на римската

църква, институт, чиято поява се свързва със св. Климент Римски. Този факт може да бъде и резултат от обикновено съвпадение, но във всеки случай е интересен.

Бих искал да отбележа, че св. Лаврентий има още една, опосредствена, но много интересна връзка с България. Става дума за известния образ на княз Борис-Михаил от

лите Петър и Павел и още двама светци – св. Иполит, а вторият е именно св. Лаврентий. В краката на Христос се вижда част от коленичила фигура, която се идентифицира като княз Борис-Михаил. Запазен е и част от надпис, който гласи Formosus.

Фреската, открита от монс. Чампини, оттогава е изчезнала и неговите наблюдения не могат да бъдат проверени, но възстановката му се приема от всички учени. Тя предизвиква много въпроси – напр. за връзката на княз Борис с Иполит Римски. Както вече съм обръщал внимание, тя трудно може да бъде установена, но засега мога да кажа, че Формоза преди да стане папа е бил епископ на римската епископия Порто, а в римския мартиролог, под дата 22 август се чества друг епископ на същата епархия - св. Иполит. Още по-трудно може да бъде установена връзката на княз Борис-Михаил със св. Лаврентий, но тя съществува и също подлежи на изследване. Във всеки случай трябва да припомним обаче, че според някои изследователи на римските старини (М. Армелини) полуразрушеното помещение от Монте Челио представлява останки от църква, посветена на св. Лаврентий, наречена „ecclesia S. Laurentii supra S. Clementem“, реставрирана от папа Стефан II.

Накрая искам да припомним, че епископ с името Лаврентий в Лихнида (Охрид) има от епохата преди заселването на славяните на Балканския полуостров. Той е бил адресат на едно писмо (ad Laurentium de Lignido episcopum) на папа Геласий (V в.), в което папата го убеждава да приеме решението на Халкидонския вселенски събор. Това е още една, макар и малко вероятна възможност за интерполация на въпросното място.

Св. Лаврентий Римски

хълма Монте Челио (Monte Celio) в Рим, с неясна датировка, която се датира от нейния откривател от времето на папа Формоза (края на IX в.). Този образ не е запазен, а е предаден на скица от известния италиански археолог Джовани Джустино Чампини, който го открил през септември 1689 г. в полуразрушено помещение, в подножието на Монте Челио, остатък от капела, посветена вероятно на самият Св. Лаврентий. Скицата и описанието на образа са запазени в Cod. Vat. lat. 7849.

На запазената скица са изобразени Христос, апосто-

ИНИЦИАТИВА

СТРАНСТВАЩИ КНИГИ В ТЪРСЕНЕ НА ИЗЧЕЗВАЩИЯ ЧИТАТЕЛ

Ангелина РАНГЕЛОВА

За десета поредна година в целия свят бе чествана международната седмица на книгата и авторското право.

Тази идея възникна през 1996 год. в Португалия. Датата 23 април като световен ден на книгата съвсем не е случайна – това е денят на смъртта на Шекспир (роден и на същата дата) и Сервантес – емблематични имена в литературата. Честванията са по инициатива на ЮНЕСКО. Във всяка държава участие вземат институциите, свързани с книгопечатането и книгоразпространението – библиотеки, издателства, книжарници, медии.

В България дейно участие взеха Министерството на културата, Националният център на книгата, Съюзът на библиотечните и информационните работници. Всички те работят за формиране на национална политика за развитието на книгоиздаването и библиотечното дело. „Проблемите на българските библиотеки не са само проблеми на библиотекарите; това са проблеми на обществото“ – се казва в проекта на председателя на Народното събрание г-н Георги Пирински за националната библиотечна седмица. Проведените инициативи са доказателство за обществената ангажираност на управляващите спрямо книжнината.

Като най-масова проява може да се отбележи националният „Маратон на четенето“, протекъл под патронажа на г-жа Зорка Първанова – съпруга на президента. В библиотеките и книжарниците на 30 български града бяха проведени срещи с писатели, четения на откъси от известни произведения, конкурси, базари на издателствата и други обществени мероприятия.

В антрето на Народна библиотека „Иван Вазов“ пловдивските издателства предоставиха на гражданите своите щандове, отрупани с книги на преференциални цени. На 19 април библиотеката обяви Ден на прошка, през който на всеки посетител, пропуснал срока за връщане

в проекта на организаторите, а именно „стимулиране на четенето и възпитаване на любов към книгата у децата“.

Интересно bookcrossing

Да оставяш книга на публично място, за да бъде взета и прочетена от някой друг, който след това отново да я остави – този интересен bookcrossing отдавна се практикува из света, а от скоро е

ха, че тепърва научават за протичането на световна седмица на книгата. 25% бяха осведомени от пресата, а едва 7% знаеха за обявените инициативи в Народната библиотека.

За да отбележат празника, 10% от филолозите биха си закупили книга от щандовете. Приблизително същият брой се възползваха от безплатното записване в библиотеката и от опрощаването на пресрочено върнати книги. 15% са тези, които категорично отказват да отбележат този ден като празник, както и тези, които имат желание да отбележат събитието, но не са решили по какъв начин.

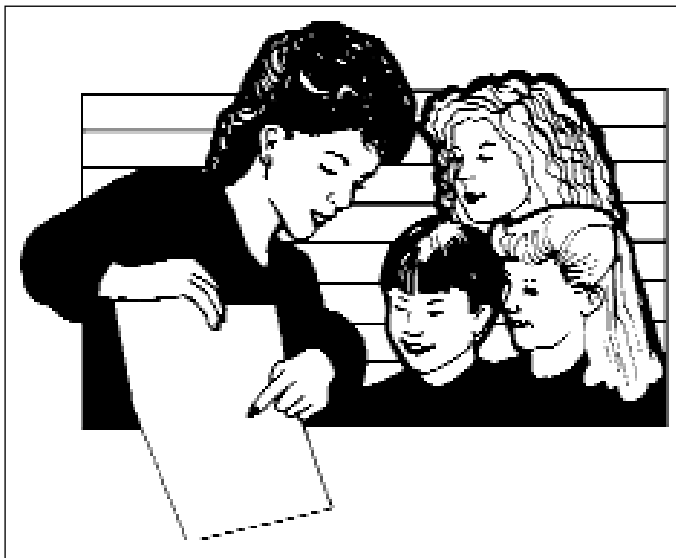
По-голямата част от студентите са прочели от една до пет книги за последните три месеца, а едва 11 от общо 60 запитани са прочели повече от 10.

Анкета за преподаватели

Бяха анкетирани общо 10 преподаватели от Филологическия факултет. Четирима от тях нямат отношение към световния ден на книгата и авторското право. Всички останали следят с интерес инициативите в България и чужбина. Четирима участват в обществени инициативи, посветени на книгата. Двама имат публикации по случая в периодични издания.

Интересно е отношението на преподавателите относно това дали трябва да бъде съобщавано на студентите за протичане на световната седмица на книгата. Девет от десет запитани отговарят, че не са помислили да информират студентите си за това събитие, а само един споделя, че е споменал по време на лекциите си.

Относно това дали студентите четат достатъчно книги – по-голяма част от преподавателите са категорични, че не четат достатъчно. Двама смятат, че интересът към книга-

на книги, бе опростена глобата за закъснение. Вечерта премина под знака на поезията, виното и нежната музика. Любителите на стихове се срещнаха с изявените пловдивски поети Александър Секулов, Антон Баев, Светла Караянева, Иван Вълвев, Стоян Терзиев, Соня Несторова. Техните творби представиха доц. д-р Юлия Николова и гл. ас. д-р Елена Гетова. За всеки гост имаше чаша първокласно бяло вино.

Детският отдел съвсем не остана по-назад от „библиотеката за възрастни“ – четене на приказки, срещи с поетеса Пенка Кукладжиева и с писателя Георги Данаилов, състезания и конкурси за рисунки – всичко това забавляваше децата през празника на книгата. По този начин бе защитена една от основните точки

познат и в България. По време на световната седмица на книгата и авторското право българските издателства стартираха инициативата за свободно пътешествие на книги. На всяка една странстваща книга ще бъде отбелязана целта ѝ, както и подробно описание на bookcrossing-а. В Пловдив такива книги ще бъдат пуснати по заведения и училища. На нас остава да ги открием, да им се насладим и отново да ги пуснем на свобода.

Какъв беше отзвукът от страна на студентите и преподавателите? Ето какво показва анкетите по случай международния ден на книгата и авторското право:

Анкета за студенти

Половината от общо 60 запитани студенти отговори-

ФУТУРИЗЪМ

ДЕСЕТ ТЕХНОЛОГИИ, КОИТО
МОГАТ ДА ПРОМЕНЯТ СВЕТА

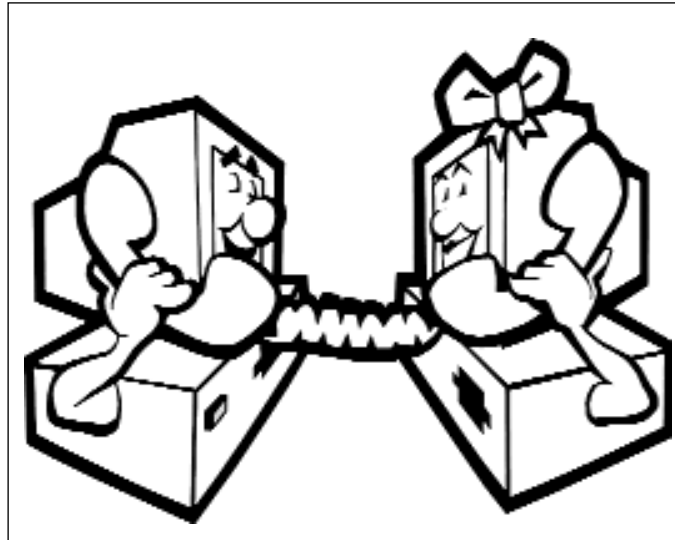
Бюлетинът Technology Review, издаван от Масачузетския технологически институт, публикува традиционния списък на 10-те перспективни технологии, които в близко бъдеще могат да окажат най-голямо влияние на човешкото общество.

1. Технология на „сравнителното взаимодействие“. Същност на идеята – да се определи по какъв начин органелите, съставлящи клетките на организма, взаимодействат един с друг, за да се използват тези знания в медицината, селското стопанство, биохимията и т.н.

2. Наномедицина – теоретически позволява да се доставят лекарства непосредствено в болната клетка.

3. Епигенетика – позволява да се определя онкологично заболяване въз основа на генетичен тест.

4. „Когнитивно радио“. Същност – развитието на безжичните връзки предизвиква нова пречка. За да могат всички клетъчни телефони, компютри, включени към безжичен интернет, да

работят успешно и да не си пречат един на друг, трябва да се използва целият радиодиапазон и освен това да се създадат електронни устройства да анализират ситуацията и да избират най-подходя-

щия начин за свързка.

5. „Ядрено препрограмиране“ – позволява да се клонират всякакви клетки, използвайки биологичен ма-

териал.

6. Дифузно изображение – използват се технологии за сканиране на главния мозък с цел диагностика и, вероятно, лечение на тежки заболявания като шизофре-

ния, болест на Алцхаймер и др.

7. „Безопасен Интернет“ – позволява да се опазят личните данни в Интернет.

8. Нанобиомеханика – разглежда човешкото тяло като машина и анализира процесите на механично взаимодействие на отделните клетки.

9 „Безжична Вселена“ – потенциално позволява на различни електронни устройства да „общуват“ едно с друго“, например, електронният „мозък“ на един автомобил може да се свързва с „мозъка“ на друг и да предотвратява възможна авария.

10. „Разтегаем силиций“ – съвременна електроника, основана на използването на силиция – новата технология поставя пред себе си задачата да създаде нови видове и форми на това вещество, което ще предизвика революция в информационните технологии.

Превод: Енчо Тилев

ОТ СТР. 4

та от страна на младите е задоволителен, но всеки има своите различни интереси измежду огромния поток от стилове и жанрове.

Тема за размисъл

Не случайно, съобщавайки отговорите от анкетите, поставям на първо място резултатите, които първосигнално приех за разочароващи. Разбира се, трудно е да се приеме подобно пренебрежение към събитие, посветено на книгата, особено от страна на филолозите. Но не мога и да не споделя пред читателите размислите, на които ме наведе отговорът на последния преподавател, на когото предложих анкетата си. Той отговори така: „Ние - хората, които пишем и разпространяваме книги - не се интересуваме от такива пе-

риодични показни работи“. Замислих се дълбоко върху този отговор и то не само от страхопочитание пред професорската титла. Както всяка пролет банално се задава въпросът дали трябва да има осми март, за да обичаме майките и жените си, така и сега бихме могли да се запитаме дали празникът на книгата е събитието, което ще ни накара да обикнем четенето. Не са ли подобни прояви просто рекламна кампания на книгоразпространителите? Допринесоха ли с нещо тези чествания за развитието на книжнината? Аз не се наемам да дам категоричен отговор на всички възникващи въпроси, затова оставям темата отворена. Ще се радвам да прочета на страниците на вестника мнението ви, колеги.

Погнписан е договор
на ФМИ с ORACLE

През последния тримесечие една от избираемите дисциплини (от общо 21 на брой) ще бъде „Увод в Oracle 9i: SQL“, която е по академичната програма на ФМИ с Oracle - България (за да се участва в този курс се плаща от всеки участник 3000 \$, но нашите 24 записали се студенти ще го слушат безплатно. ФМИ е първият факултет, подписал такава академична програма с Oracle - България. Тя дава доста неща – безплатен софтуер от Oracle, достъп до материалите на 80 официални курса, безплатна техническа поддръжка, безплатен абонамент за списания, отстъпки за различни услуги и т.н. Всички тези неща са

описани подробно в договора на инициативата.

Избираемата дисциплина всъщност е официален курс, който Oracle провежда за свои клиенти в цял свят. Ще се използват материали, които са в електронен вид. В допълнение - всички студенти, преминали курса, имат право да се явяват и да полагат изпити за придобиване на различни сертификати от Oracle. Самият Oracle не провежда изпитите (поверени са на независима изпитваща организация - Prometric), но за нашите студенти ще се спести таксата, която Oracle получава от Prometric, която е 40% от цената на изпита (отново като част от инициативата).

ЛИЧНОСТИ

РЕЖИСЬОРЪТ КРИКОР АЗАРЯН ЗА ТЕАТЪРА, ИСТОРИЯТА И ПЛОВДИВ

Какво правиш, когато мечтаеш да играеш на сцена, но приемната комисия в театралната академия ти заявява, че леко си попреминал възрастовата граница, до която се допускат кандидат-актьори? Ами просто е – връщаш се след една година и кандидатстваш режисура. А когато след първите два успешно преминати кръга от теб се изисква да представиш режисьорски етюд, а ти сам не знаеш това животни ли е или нещо за хапване? Ами че и това е лесно – промъкваш се тайно под сцената на театъра и се настаняваш в най-тълмото ъгълче, за да слушаш как останалите кандидати всъщност провеждат режисьорски етюд. Именно едно такова въображение е пътят към театралния подиум.

Гореописаната случка е напълно достоверна. Тези уникални решения от личния си опит разкри пред студенти на Пловдивския университет големият режисьор Крикор Азарян. Той ни гостува на 12 април. Инициативата бе осъществена от Младежката организация на ВМРО и протече под наслов „Политики и театър“.

Още много куриозни случки и сериозни размисли сподели гостът в шеста аудитория на университета. Ето няколко негови думи на различни теми и отговорите му на въпроси, които валяха от студентите в залата.

За арменците, за македонците, за историята:

„Върнах се в детските си години и си спомних как баща ми е разказвал най-различни истории за съдбата на арменците. Все вмъкваше и едни истории за ВМРО, за македонското движение. Аз гледах на картата къде е Армения, къде е Македония и се питах какво общо имат тези две страни. Картините, които са се отпечатали във въображението ми, са следните: членове на ВМРО и Арменската революционна организация Ташнагцунун организират завземането на цариградска банка и преговарят за независимостта на македонския народ, както и за арменския – много дръзка, грандиозна акция е било; в подготовката на македонските въстания са били привлечени арменци, които са би-

Професорът Крикор Азарян получава българско знаме от представител на ВМРО
Снимка: Изабел Хугасян

ли специалисти в подготовката на взривни вещества. И до сега в едно македонско село почива арменецът, който за каузата на Македония взривявал такива вещества и загинал; във Витоша са се правели тренировките за атентати срещу турците. Тези истории имат голямо значение за мен. Подобни неща за детското въображение до голяма степен са оформящи личността.

Неслучайно, когато арменците са били принудени панически да бягат от турците, са дошли в България – тук има много преплетени нишки в историята. Има едно гениално стихотворение на Яворов, заради което в Армения не само Яворов, а и българите са на много голяма почит.“

За Пловдив:

„Като мисля за себе си, си давам сметка, че съм щастлив човек – имах прекрасни родители, имах щастието да се родя в един прекрасен град, за мен най-хубавия, в най-хубавия участък, Стария град. Живея с убеждението, че в тия най-важни за оформянето на човека години аз съм ходил по улици, в които е стаена енергията на много

представям дали този артист може да играе домот. Ако въображението ми отказва да го види като домот, разбирам, че не е голям артист.“ Трябва да ви кажа, че това е абсолютно вярно.“

- Какво ви вдъхновява при избора на пиеса? Каква е вашата тема?

- Нещо, което веднага отхвърлям, е това, в което усетя, че има лъжа. Ако в текста пък има истина, преценявам доколко тази истина ме вълнува мен самия тук и сега. Трябва и да ме изненада. Доста време в пиесите са ми правели впечатление чудатите. Сега ме вълнува това, че човешкият живот е низ от грешки. Оказва се, че човек се луга. Той търси, той иска. Човек се лъже.

- От къде идва нуждата у човека да пресъздава света около него?

-Това е в основата на душата на актьора. Човек иска да бъде някой друг. Почваш да растеш и почваш да търсиш примера – на кого да приличаш, кой да станеш. Всеки човек вътре в себе си е егостичен. Във всеки има един екзхибиционистичен момент – да бъде видян, да бъде забелязан.

- Ако това стои в душата на актьора, то кое стои в душата на режисьора?

- Режисурата е една сравнително нова професия. Най-важното задължение на ръководителя е да помогне на човека да открие себе си. В творчеството най-важното нещо е индивидуалността. Всеки носи в себе си маршалския жезъл. Режисьорската професия най-много прилича на писателската. Но докато писателят твори във времето, режисьорът твори във времето и пространството. Режисьорът трябва да бъде харизматична личност и да привлича хората, да има нещо шаманско в него, той трябва да бъде

векове, на много култури, на много хора, минавали по тези стъпала, по тези криволинеци улици, някъде в тези къщи са живели, правили са любов, създавали са поколения, има много погребани. Това е страшно. Когато след много години се открие, че там, където сме играели, отдолу е имало античен театър, вътрешно бях озарен, че нещо ми е казвало, че има откъде да черпя енергия, да чувствам сетивността.“

За таланта:

„Един мой приятел проявяваше невероятен нюх да разбира кой е талант. Веднъж аз го попитах: „Абе, Начо, кое е лакмусовата ти хартия, с която ти разбираш така точно кой е голям артист?“ И той ми каза най-точното определение, което някога съм чувал: „Аз си

СРЕЩА

ПРЕДСТАВЯНЕ НА SCOPUS НАЙ-ГОЛЯМАТА БАЗА ДАННИ

Най-голямата база данни – SCOPUS, съдържаща научни публикации от областите биология, химия, физика, инженерни науки, науки за земята и околната среда, социални науки, психология, икономика, медицина и др., беше представена в Пловдивския университет. Организатор на срещата, проведена в 6. аудитория, беше Университетската библиотека.

Д-р Андрей Ковачев – мениджър на водещото световно научно издателство Elsevier за Източна Европа, част от което е и SCOPUS, раздели своята презентация на две части. В първата той представи издателство Elsevier, чиито автори са били още Галилео Галилей, Еразъм Ротердамски, Рене Декарт и др. Д-р Ковачев представи наукометрична система, основаваща се на изданието в SCOPUS и алтернативна на така наречения импакт фактор на Science Citation Index.

Пловдивският университет е една от образователните институции в България, която има договор със SCOPUS, но според г-н Ковачев много по-добре би било за потребителите, ако има изграден консорциум между Elsevier и Министерството на науката и образо-

ванието, както е в почти всички европейски страни, изключенията са България, Румъния и Албания.

Втората част от презентацията се състоеше в практически насоки за работа с базата данни. SCOPUS включва възможно най-широкото покритие на литература в областта на науката, медицината и техниката. Над 60% от заглавията са от страни извън САЩ, има анотации от 1966 г. до днес. Съдържанието на SCOPUS се обновява ежедневно и включва 15000 заглавия на повече от 4000 издателства (12850 академични списания, 750 материали от конференции и др.), 27 милиона анотации, 270 милиона връзки към всяка анотация, резултати от 200 милиона научни страници, 12,7 милиона записи на патенти от четири патентни служби. SCOPUS дава възможност на авторите да следят кой ги цитира, колко цитирания на дадена статия или автор са направени, да се следят новостите и тенденциите в определена област и т.н. В базата данни могат да се намерят заглавия от всички географски региони на различни езици, с анотация на английски.

ЛЕКЦИЯ НА ПРОФ. РУСЛАН МИТКОВ ПО КОМПЮТЪРНА ЛИНГВИСТИКА

По програма СОКРАТ във Факултета по математика и информатика гостува професор Руслан Митков от Университета на Уулвърхамптън, Англия, който изнесе на 11 април лекция „Съвременни теми в компютърната лингвистика“.

Разглеждаха се актуални проблеми в областта на компютърната лингвистика, по които се работи във Великобритания. Акцентира се на настоящи проекти, ръководени от проф. Митков и разработвани от групата му в Университета в Уулвърхамптън – една от водещите в областта групи на Острова. В част от тези проекти активно участват нашите студенти Димитър Благоев и Антония Ламбова, които в момента са стипендианти в Уулвърхамптън по програмата Сократ/Еразъм.

Проф. Руслан Митков е ръководител на научната група по компютърна лингвистика в Университета на Уулвърхамптън и директор на Научния институт по Information and Language Processing. Той е автор на над 135 публикации в области като разрешаване на анафора, автоматично резюмиране,

центриране (centering), автоматичен превод, автоматично генериране на множество-изборни тестове, автоматично извличане на термини и много други, като само през последните две години негови публикации са били цитирани в над 500 статии на други автори. Сред книгите му, излезли неотдавна, са Anaphora resolution, Longman, 2002, и The Oxford Handbook of Computational Linguistics, Oxford University Press, 2003 (второ издание 2005). Измежду многото текущи професионални ангажименти на проф. Митков е длъжността му главен редактор на поредицата книги по автоматична обработка на естествени езици на издателство John Benjamins и главен консултант по публикациите в тази област на Oxford University Press, както и главен редактор (заедно с prof. Tait) на списанието Journal of Natural Language Engineering (Cambridge University Press). Той е председател на програмни комитети на редица международни конференции и е изнесъл множество водещи доклади по покана на международни конференции.

ОТ СТР. 7

магьосник. Големите режисьори имат способността да правят нещата важни, значими и едва ли не съдбовни. За артиста най-важното нещо е да е възбудим, емоционално възбудим. На първо място слагам въображението. На второ – интуицията. На трето, четвърто и пето – опита.

- Къде е истината в оценката за театъра – в публикацията или в критиците?

- Критиката би трябвало да помага на зрителя да се ориентира в ценностното, защото винаги има и хубави, и лоши неща. Има спектакли, които възпитават лош вкус. Нашата критика е стерилна – тя се прави на аристократ. 80% от нашите критици са стигнали дотам, че ако едно представление има успех, значи този спектакъл не е ху-

РЕЖИСЬОРЪТ КРИКОР АЗАРЯН...

бав. Абсолютно погрешно. Това е обидно за зрителите. Театърът е изкуство за хората. Той, за разлика от всички други изкуства, съществува днес и сега. След 20 години хората ще знаят за спектакъла от това, което е написано за него.

- Как политиката и икономиката влияят върху театъра и изкуството?

- Аз бих казал, че доста влияят. Тъжно е как в историята театърът е зависел от това как се е усмихнал кралят. Зависел е и не само хлябът на твореца, а понякога и животът му. Сега просто ще останеш гладен.

- Как върви театърът в днешно време?

- Днес в България има не лош театър. Лошото е, че е концентриран в София. Пре-

ди години по-интересните неща се случваха в провинцията. Сега има централизация на интересните и различни представления.

- Понеже в момента учебният театър на Пловдивския университет играе спектакъла „Вишнева градина“ по Чехов, а Вие сте го поставяли два пъти, какви са впечатленията ви от тази пиеса?

- Единият път беше 75-та година, а вторият след 20 години. Първият път ме занимаваше това, че едни хора, които имат претенции, че са интелигентни, заминавайки всеки в различни посоки, забравят заключен човека, който ги е отгледал, чийто живот е преминал в слугуване на тези хора. Казах си: „Какво ме интересуват вашите лигави истории. Вие заб-

равихте човека.“ Бях жесток. Казах ми, че съм се изгаврил с руската интелигенция. От посолството не пушнаха това представление в Москва.

Втория път имах съвсем друг поглед. Тогава си казах: „Кой си ти да ги съдиш тия хора?!“ Разбрах, че те не са глупаци. Разбрах, че в тази пиеса има безизходица. „Вишнева градина“, за разлика от другите пиеси, няма този смисъл, че ако не беше станало това и онова, щеше да бъде друго. При Чехов всичко си остава същото. Героите са обречени и всеки ще поеме по своя път.

В края на разговора с Крикор Азарян представител на младежката организация към ВМРО връчи на госта като подарък българското знаме.

Ангелина РАНГЕЛОВА

ПАНАИРЪТ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Жулиета МИЛАНОВА

136 висши и средни учебни заведения и организации за развитие на образованието се включиха в IV Международен панаир на образованието, който се проведе в 11 палата от 7 до 9 април. Чуждестранните участници бяха 34 от 15 държави - Холандия, Великобритания, Гърция, Франция и др., като за първи път във форума се включиха и университети и колежи от Унгария, Малта, Словения, САЩ и Канада.

Пловдивският университет се представи със самостоятелен щанд, свои експозиции бяха приготвили също Факултетът по икономически и социални науки, Факултетът по математика и информатика и Педагогическият факултет.

Домакините бяха предвидили много изненади за посетителите. В съпътстващата програма участваха ансамбъл към Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство, клуб по спортни танци "Сияна Данс", ансамбъл "Тракийска младост" и студенти от специалността "Актьорство за драматичен театър" от Пловдивския университет с постановката "Разговор в парка". Изложби представиха и Професионалната гимназия по пластични изкуства "Акад. Дечко Узунов", гр. Казанлък, както и ювелирната паралелка от СОУ "Никола Вапцаров" - гр. Пловдив. Друга новост тази година беше и присъствието на панаира не само на учебни заведения, но и на издателски фирми, доставчици на интернет услуги, агенции за международна академична мобилност. Сред най-интересните участници бяха Планетариумът в Смолян и картографска фирма, представяща два проекта за карти - с 500 български животни по региони и с всички най-значими туристически обекти в страната. Амбицията на организаторите е Панаирът на образованието да кандидатства догодина в Международната организация на панаириите UFI, а Асоциацията на частните висши училища да финализира иницирането на Сдружение на частните висши училища в Европа.

Интересна беше и кръглата маса на тема "Конкуренцията и пазарът на образователни услуги". Участваха преподаватели и експерти от България и от чуждестранните представители на панаира.

Щандът на Факултета по математика и информатика

Проф. Ана Недялкова - ректор на Варненския свободен университет и председател на Асоциацията на частните висши училища, в своето експозе се спря на трите кита на съвременните образователни отношения - образование, пазар и конкуренция. Според нея пазарът на образователни услуги се характеризира с множество сложни елементи и взаимодействия. Той се развива изключително динамично през последните години и е функция на пазара на труда и съвременните технологии, които също много бързо се развиват. В новите глобални условия вече не може да се говори за местен, регионален или дори само за национален образователен пазар, защото сме в реалностите на свободно движение на хора, стоки и услуги. Друг важен елемент е конкуренцията между субектите в образователната система - конкуренцията, която се явява като източник на развитие и на иновации, съпътствана обаче от много аномалии, стигащи до губене на чувството за обществена

дава възможност за конкуренция на всички нива: висши училища-преподаватели-студенти.

Д-р Патриция Георгиева - главен секретар на НАОА, говори за акредитацията и обвързаността на висшето образование с пазара на труда, както и за получаването на редовна информация за не-

толерантност и законност.

В своето изказване бившият заместник-министър на МОН доц. Минко Герджиков, коментирайки конкурентните отношения, се спря на необходимостта от нов Закон за висшето образование, защото по същество досегашният закон има антипазарен характер. Новият закон трябва да

говите нужди, която да води и до бърза актуализация на учебните програми.

Някои от чуждестранните участници в кръглата маса изказаха мнение, че българските студенти, които отиват при тях, са много добре подготвени, че българското образование е на високо ниво, но то трябва да се презентира в по-голяма степен пред света. Много от българите отиват да следват в чужбина не само заради разликата в качеството на образованието, а и защото с дипломите от западни университети по-лесно се реализират.

В неделя бяха обявени и резултатите от два конкурса за рисунка - "Моят град приказка" и за есе - "Моята кариера в България, България в Европа". Победителката във втория конкурс е от Пловдив - Павлина Бончева - възпитаничка на Френската гимназия.

Тази година Панаирът на образованието предостави информация в изключително много сфери на образованието и културата - от детската градина до университета, от театралните колежи до Планетариума и много други. Организаторите - Международен панаир - Пловдив и Европейски колеж по икономика и управление, заслужават адмирации.

Десетте най-добри професии в Америка

Списание Money и порталът Salary.com публикуваха списък на десетте най-добри професии в САЩ. При съставянето на класацията са оценявани такива показатели като ръста на заплатите през последните години, нивото на стреса на работното място, леснотата на овладяване на специалността и др.

В първата десетка влизат професиите на: инженера - специалист в областта на програмното обезпечаване (сега средната заплата е 80500 долара за година, а за 10 години е нараснала с 46%); професор, преподаващ в колеж или университет

(средна заплата - 81500 дол., ръст - 31%); консултант в областта на финансите, който управлява финансови активи на клиенти (съответно 122500 дол., 26%); административен мениджър (73500 дол., 23%), маркетинг (82500 дол., 20%), аналитик в сферата на информационните технологии (83500 дол., 36%), оценител на недвижима собственост (66000 дол., 23%); фармацевт (90000 дол., 25%), психолог (66000 дол., 19%), помощник-лекар (75000 дол., 50%).

Енчо ТИЛЕВ

ПО СЛЕДИТЕ НА „НОВИТЕ ФОРМИ НА ОБРАЗОВАНИЕ“ В БЪЛГАРИЯ

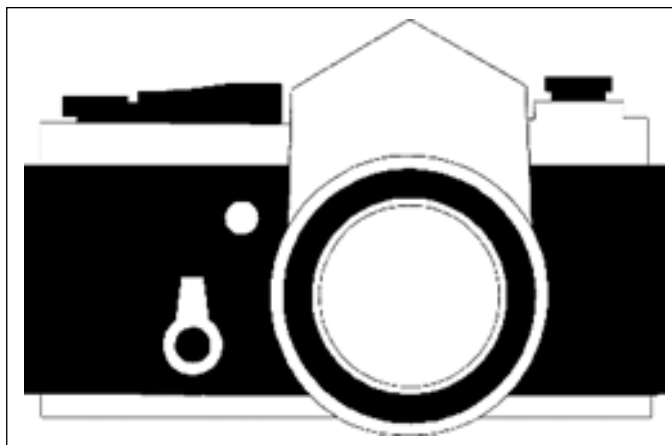
След като съвсем скоро министърът на образованието Даниел Вълчев изнесе списък на нелегалните университети в България, потърсих информация, дали някой от участниците в тази листа няма представителство в Пловдив. Оказа се, че има такъв - Киевският университет. Тръгнах по следите му и това се оказа нелека задача. Доста трудно открих въобще сградата, в която се помещава. Той табела или официален вход просто няма. В крайна сметка, след дълго лугане, установих, че не го откривам, просто, защото университетът е заедно с още две учебни заведения в една сграда. На два етажа средно има три в едно - Варненски технически университет-филиал, Икономически колеж и Киевски дистанционен център. Отново се залузах из коридорите, но така и не виждах нито преподаватели, нито студенти. Все пак имах информация от декана, който между другото сподели с мен по телефона, че бил всъщност "функционален декан", че учат в петък, в събота и неделя. Ако ги няма сега, кога ли ще са там. Забелязвам два административни кабинета и изненадващо, разбира

се, те са заключени. Тръгвам по втория етаж, на който би трябвало да са аудиториите и отново навсякъде по вратите пише само Варненски университет. Накрая в една от стаите, наричаща себе си аудитория, намирам пет или шест студенти. Пропуснах да спомена, че накрая на коридора видях и офисите на две

максимална, когато чувам отговора: Да разбира се, защото иначе ще учим тук?

Дано да се оправдаят все пак надеждите на студентите за легални дипломи и реализация, въпреки видяното да ни кара да бъдем крайни скептици.

След тези перепетии аз все пак не се отказах и отно-

издателства - това се казва мултифункционална сграда. След цялата тази луганица не ми идва на ум никакъв друг въпрос към студентите освен "Вярвате ли на Киевския университет?". Изненадата ми е

во разговарях с "функционалния декан", както той сам нарече себе си, установих, че учебното заведение има необичаен статут с необичаен ръководител, необичайна сграда, в която се помещават три университета и две издателства, необичайни са и дипломите му, които са само за четири специалности и са бакалавърски, въпреки че уж не говорим за университет, а за дистанционен център за обучение, и са на английски и украински, но са легални в България.

Объркването ми продължи и след като на кандидатстудентската борса, а по-късно и на Панаира на образованието за първи път чух и за т.нар. Балкански бизнесцентър университет и за Българска академия по информатология. Първоначалното ми изумление произтече от факта, че въобще присъстват подобни учебни заведения, и то напълно необезпокоявани, но така трябвало - по закона за конкуренцията никой не можел да ги спре. Организа-

торката на Панаира на образованието - проф. Мариана Михайлова, информира, че в противен случай ги грозяла заплаха от съдебен процес. Така или иначе озадачението ми не беше провокирано само от материалната база на тези "университети", видът на дипломите им и т.н. - в тази връзка нищо вече не можеше да ме учуди, а почудата ми беше чисто на езиково ниво. Реших да поразсъждавам над названията на тези висши училища. Първо - Балкански - явно целевата аудитория е целият балкански полуостров, това в известен смисъл е проява на скромност - обикновено тези училища си слагат определения като международен, световен, европейски, второ - бизнесцентър - винаги съм си мислила, че така наричаме онези сгради, в които има офиси, магазини, кафенета, трето - университет - тук няма да разяснявам, въпреки че вече не знам дали няма нужда. Ето на това му викам комбинация - като съберем тези определения се получава - място, което има посетители от балканския полуостров, в сградата му се помещават офиси, магазини и като финал там има и студенти, и преподаватели. Някак си мизучи познато, ами да - спомнете си описанието на филиала на Киевския университет. Трябва ли да продължавам. Разбира се всички тези университети са напълно легални, може би просто ние имаме остаряла представа. Това е бъдещето, новото е тяхна идеология. Как иначе да коментираме название като Българска академия по информатология - тук оставам безмълвна. И по-странното е, че всички те спокойно участват на всякакви изложения. Така е, и засега изход няма, освен желящите образование да подхождат изключително внимателно и да събират много информация, преди да изберат своя университет.

**Жанета
МИЛЕВА**

Встъпителна лекция на новоизбран професор

Броят на професорите във Факултета по математика и информатика се увеличи с още един - д-р Дойчин Толев. Той изнесе на 13 април встъпителна лекция на тема "Актуални проблеми в аналитичната теория на числата".

Дойчин Толев е роден на 14.II.1959 г. Завършва ФМИ на Софийския университет, а през 1990 г. започва работа като асистент в Пловдивския университет. Две години по-късно защитава дисертация в Московския държавен уни-

верситет. През 1996 г. е избран за доцент. Втори докторат защитава отново в МГУ през 2002 г. Специализирал е в Германия, Великобритания, Япония.

Деканът на ФМИ доц. д-р Димитър Мекеров от името на математическата колегия подари картина на новоизбрания професор. А от катедра "Реален анализ" нейният ръководител проф. д-р Петко Проинов му подари глобус, за да разнася славата на българската математическа наука по света.

"Пловдивски университет"

ПРЕДСТАВЕНА БЕШЕ НОВАТА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СРЕДНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

По покана на Педагогическия факултет и Факултета по математика и информатика в Пловдивския университет гостува Кирил Атанасов - заместник-министър на науката и образованието. Пред аудиторията той беше представен от заместник-ректора доц. д-р Запрян Козлуджов.

Заместник-министър Атанасов представи новата програма на правителството за развитие на средното образование за периода 2006-2015 година, която трябва да се гласува в парламента, което ще бъде гаранция за приемствеността по нейното изпълнение от следващите правителства.

В програмата са поставени две основни задачи - равен достъп до образователната система и качествено образование. Някои от трудностите произтичат от недоброто владение на български език от компактни групи хора от определени етноси. Идеята е в подготвителните групи преди започване на първи клас да се изучава от такива деца засилено български. Тревожен е фактът, че през миналата година от образователната система по една или друга причина са отпаднали около 20 хиляди ученици, които са обречени да са потенциални утрешни безработни или социално слаби, или да се вляят в криминалния контингент.

Един от новите моменти в програмата, свързан с качеството на образованието, е закриването на слетите паралелки и създаване на средишни училища, които да поемат учениците от няколко съседни селища, като се въведе полуинтернатна организация в тях. За целта през миналата година са били закупени 219 автобуса, а тази година ще бъдат осигурени още 200.

С качеството на образованието е свързано и въвеждането на единна система за външно оценяване. Сега показател за знанията на ученика е неговата оценка, но същевременно публична тайна е, че знанията, стоящи

на цялата учителска колегия, което е започнало още през миналата година. За кариерното израстване учителските звания ще бъдат четирите, които ще се получават

на финансирането и изборът на директори. Кандидатът за директор трябва да е придобил квалификация за управление на учебно заведение. След полагане на изпит той може да кандидатства за директор навсякъде в страната.

Диалогът със заместник-министъра беше много наситен и продължи повече от два часа. Поставени бяха множество въпроси, свързани с бъдещето на профилираните училища; въвеждането на матурите; квалификацията и получаването на квалификационни степени дали ще бъде както досега само в няколко центъра (бившите ИПКУ), или университетите ще могат да правят това; за мотивацията на настоящите студенти да стават учители; за съдържанието на учебниците, които се пишат от университетски преподаватели и в голямата си част са трудни за учениците; въвеждането на електронни учебници и др.

"Пловдивски университет"

Доц. Козлуджов и заместник-министър Атанасов

зад тази оценка в различните училища, градове и региони, са трудно съпоставими. Идеята е да се въведе национален измерител на знанията чрез тестове, които да са единни за всички училища. За привличане на децата в училище, а и за обогатяване на общата им култура извън задължителната учебна дейност ще бъдат възстановени извънкласните форми.

Сред основните промени е и новата периодизация. Основното образование да завършва в 7 клас, а средното да бъде разделено на два етапа. В 8,9 и 10 клас да се изучават общообразователните предмети, а професионалното обучение да става в 11 и 12 клас, като ученикът има възможност след завършване на 10 клас да се премести в друго училище и специалност.

По нов начин е поставена и квалификацията на учителите. В настоящия момент това е инициатива на учителя, за която той трябва да подготви една немалка сума, а с редовните промени в образователната система понякога усилията се оказват напразни. В програмата се предвижда повишаване на компютърната грамот-

ност след полагане на някаква форма на изпит, а диференциацията в заплащането на отделните степени ще е значителна, което ще стимулира интереса към квалификацията.

Нови моменти в програмата са децентрализацията

Театрална награда за студентка от Университета

Ангелина РАНГЕЛОВА

Студентка от Пловдивския университет спечели златна маска за най-добра актриса на XIII Международен фестивал за франкофонски театър "Жан-Луи Баро". Победителката е Лалиана Груева от специалност Български език и френски език, 3-ти курс. Тя интерпретира ролята на Арлекин в типичен костюм от комедия дел арте.

Фестивалът се проведе в Пловдив от 28 до 30 април. Организатори бяха Френският институт, Алианс Франсез и Асоциацията на преподавателите по френски език в България. Присъстваха 34 трупи, пет от които чуждестранни. За участниците бяха организирани театрални упражнения, водени от професионални актьори и режисьори,

нощувки в Новотел Пловдив и още много забавления и удобства. Всяка трупа имаше собствен екскурзовод от пловдивската Френска гимназия.

„Познанието на чужди езици е това, на което дължа успеха си на този фестивал - трябва да се работи все повече за разпространението на европейските езици и култура" - сподели за вестник "Пловдивски университет" най-добрата актриса на фестивала, Лалиана Груева. Такава е и идеята на организаторите, която с всяка изминала година придобива все по-широка популярност. Те не пропуснаха да отбележат и приближаването на другия голям франкофонски фестивал в Пловдив - седмицата на франкофонската песен, който ще се състои през юни.

Университетите в Италия

Не е лесно да се говори за университетите в Италия, защото всеки един от тях сам по себе си е уникален. Историята им наброява много векове и те са не само центрове на науката и знанието, но и своеобразни исторически музеи.

Италианските университети се "размножавали" по метода на пъпкуването. Първото висше училище в Европа е създадено в Болоня през 1088 г., 400 години преди откриването на Америка от Колумб. То става "прародител" на повечето италиански университети, които са били основани като негови филиали.

През 1200 г. от Болонския произлизат университетите в Падуа и Модена, след тях тези в Рим, Перуджа, Пиза, Флоренция и Неапол, които се преобразуват като отделни учебни заведения към 1300 г. През XIV в. по същия път тръгват университетите в Торино, Парма и Катания, а през XV в. - Каляри, Сасари и Месина, а в паметната 1812 - Палермо и Генуа.

Днес в Италия има 47 държавни и 9 частни висши училища, притежаващи държавен лиценз. В тях се обучават около милион и половина студенти, а преподавателите са над 60 хиляди. Само в Рим са съсредоточени 5 университета, в най-големия от които - La Sapienza - учат около 200 хил. студенти. Тъй като няма приемни изпити, все повече лица си стремят към вузовете, при което учебните заведения са "заплашени" от препълване.

Нивата на преподаване в университетите съществено се различават. Медицина е най-добре да се изучава в университета в Салерно, а Болонският се слави с правния си факултет. За този, който иска да стане дизайнер, най-прекият път е Европейският институт за дизайн (Istituto Europeo di Design) в Милано - едно от най-авторитетните учебни заведения в тази област. Международни икономически отношения, финанси и мениджмънт могат да се усвоят в Частното европейско училище (ESE) или в Училище по мениджмънт (Scuola di Direzione Aziendale Bocconi). Много учебни програми в частните вузове се препода-

ват както на италиански, така и на английски език, или само на английски. В Рим има американски университет, където английският е основен език.

Трябва да отбележим, че обучението има свободен характер - студентите нямат задължителни изпити за съответния семестър, а посещават лекции и се явяват на изпит, когато им е удобно. След като завършат училище, често младежите не постъпват веднага в университет, а години наред работят, за да обезпечат образованието си, защото обучението е безплатно само за отличниците.

В италианските университети са се съхранили много

бодни изкуства. Основен предмет е бил Dictamen, или изкуството за съчиняване. В него са влизали правила по граматика, изящна словесност и наука за съставяне на юридически документи. Историците са намерили манускрипт, датиран от 1158 г., в който се споменава, че Болонското училище е открито още през 1088 г. В него се изучавал пълният курс Corpus Juris Civillis, който по-късно става основа на гражданското право. След това в училището започнали да изучават и други предмети, да издават дипломи и два века по-късно то се превръща в университет. Именно той привличал инвестиции в малкото градче и донася на Болоня слава. Тук в различни години са учили Торквато Тасо, Карло Голдони, Албрехт Дюрер. Николай Коперник заявява, че еретическата мисъл за въртенето

Болонският университет

средновековни традиции. На празници студентите носят разноцветни шапки в стил Робин Худ, а новопостъпилите преминават ритуал за посвещаване в студентство (processo della matricola), в процеса на който над тях всячески издевателстват студенти от погорните курсове.

Болонският университет

Известно е, че Болоня е столицата на кулинарното изкуство в Италия, но основната забележителност на града е най-старият европейски университет. Той се помещава в няколко сгради, съединени с колонади. През XX век не е построен нито един нов корпус, за да не се наруши уникалният ансамбъл. Начало на Болонския университет поставя Училището за сво-

на Земята му хрумнала за първи път през 1497 г., когато учел в този университет, и през всички останали години той само проверявал тази догадка. За достойние на Болонския университет се смята библиотеката му, основана през 1605 г. от проф. Алдрованди. Тя не е от най-старите в света, но затова пък е една от най-ценните. В нея се съхраняват приблизително 250 хил. книги и 1350 периодични издания. По-рано те са били повече, но след дълги спорове значителна част от старите манускрипти е била дадена на музеи. Забележителен е отделът за стари книги - в него се пазят общо 2500 тома, сред които са издания от XVI, XVII и XVIII в. Това е един от най-крупните фондове с кни-

ги по математика, геометрия и архитектура. В университета се обучават около 70 хил. студенти и той има около 70 различни департамента.

Римският университет

Името на римския университет La Sapienza се превежда като "мъдрост". Той е създаден през 1303 г. от папа Бонифаций VIII. През първите седем века от съществуването си университетът се е ползвал с подкрепата на главата на Римокатолическата църква, а по времето на Наполеон той се разширява. Императорът издава декрет за увеличаване броя на факултетите до пет и студентите можели да избират какво да изучават - геология, право, философия, медицина или филология.

В наши дни Sapienza е един от най-крупните университети в Европа. Сега в него се обучават около 170 хил. души, в това число и чуждестранни студенти. В четиринадесетте факултета на храма на знанието има 4200 преподаватели, сред които най-добрите професори в Италия. Към университета са създадени 69 специализирани училища и 1604 курса за повишаване на квалификацията. В този ВУЗ може да се изучават архитектура, икономика и бизнес, право, фармацевтика, информатика, инженерни науки, чужди езици и литература, география, философия, физика, социология и други дисциплини.

Университетското градче е препълнено от музеи, читални и библиотеки и... моторолери. На университета вече му е тясно в градчето, построено през 1933 г. по заповед на Мусолини, поради което някои от факултетите са изнесени извън пределите му. Инженерният факултет например се гордее със съседството си с базиликата "Св. Петър", в която се намира известната скулптура на Микеланджело "Мойсей". Факултетът по философия пък е разположен в потъналата в зеленина вила, построена за възлюбената на крал Виктор Емануил II през 1874 г.

В Римския университет учебната година започва на 5 ноември и завършва на 31 май.

Из международния каталог "Европейски университети"

Превод: Енчо Тилев

В ПАМЕТ НА СТАНИСЛАВ ЛЕМ:

Бях тиранин. Норберт Винер започва своята автобиография с думите "бях чудесно дете"; аз бих могъл да кажа само - бях чудовище, е, може би леко преувеличено чудовище, но това, че тероризирах обкръжението си, особено като хлапе, е истина. Съгласявах се да ям само, когато баща ми, изправен на масата, отваряше и затваряше чадър (или отново трябваше да ме нахранят само под масата). Научих се да пиша през четвъртата година от живота си, въпреки това нямах да съобщя нищо кой знае какво необикновено чрез писането. Първото ми писмо, което написах от Скол, където бях заминал с майка ми, беше лаконично, известяваше за самостоятелното ми изакване в един истински селски клозет, с дупка в дъската за сядане. Не сметнах за нужно да известявам обаче, че в същата тази дупка изхвърлих всичките ключове на нашия хазяин - доктор...

Роден на 12 септември 1921 г. в Лвов (по това време в пределите на Полша), син на лекар - ларинголог. От 1932 г. е ученик във Втората държавна гимназия "К.С.Шайнохи" в Лвов; през 1939 завършва училище. След завземането на Лвов от СССР следва в Лвовския медицински институт в периода 1940-41 г.

(...)...приеха ме по доста заобиколен начин, макар че по-рано бях положил успешно изпит за политехниката, накъдето ме теглеха интересите. Взех изпита, но с оглед на незадоволителното обществено положение (баща ми беше заможен ларинголог - това значи средна буржоазия), не бях приет... По това време баща ми реши да се възползва от познанствата си... и, благодарение помощта на един много известен тогава професор Парнас - биохимик, успя да ме набута да

следвам медицина, макар и без никакъв ентузиазъм от моя страна.

По време на немската окупация работи като помощник-механик и оксигенист в гаражите на немска фирма, занимаваща се с възстановяване на суровини. През 1944 г., след повторното влизане на съветс-

Станислав Лем - 1933 г.

ката армия в града, продължава медицинското си образование. През 1946 г. в рамките на разпределителна акция заминава за Краков, където започва да следва в медицинския факултет на Ягелонския университет: ...можех да припечелвам доста голяма сума, днес вече не помня каква, като оксигенист това сериозно ме изкушаваше, понеже животът ми в Краков следваше да започне практически от нулата. От друга страна баща ми беше изключително скъпан само от мисълта, че мога да прекъсна започнатото образование. Известно време се лутах така в тези мисли и накрая реших да запиша медицина.

През 1948-1950 работи като младши асистент в Научноизследователската лаборатория, ръководена от доктор Мечислав Хоиновски: Срещата с Хоиновски се превърна в преломен момент както в живота, така и в интелектуалното ми развитие.

Отиде си няколко седмици преди да навърши осемдесет и пет години.

Станислав Лем - писател, мъдрец и предсказател... велик рицар на космическото слово!

Подобно на повечето големи личности, Лем беше изключителен „чешист“, изживя един „сбъднат“ живот и остави материал за размисъл на поколения напред. Този Станислав Лем мисля, че е истинският и него реших да Ви покажа в тази кратка смесица от автобиография и анализ.

През 1951 г. Лем издава първата си книга, научно-фантастичния роман "Астронавти" ("Astronauti").

...През хиляда деветстотин и петдесета година в дома на литературните дейци в Закопане се срещнах с един такъв дебел господин, с който отидохме на разходка до Черното езеро. Това беше Йежи Пански - директор на издателство "Czytelnik". По време на планинските ни разговори повдигнахме въпроса за липсата на полска фантастика..., попита ме дали, ако ми предложат договор за издаване, бих се нагърбил с изпълнението на подобна задача. А аз, не знаейки добре с кого си имам работа, защото все пак той бе само един дебел господин, който подобно на мен се мотаеше из Astoria, отговорих му с "да". След известно време, за свое учудване, получих наистина договор. Не знаейки още какво ще се получи, сложих заглавие "Астронавти" и за приблизително кратко време написах книгата - това беше моят дебют.

През 1953 се жени за Барбара Лешняк - лекар радиолог: Запознахме се някъде към петдесета година и след две-тригодишна обсада се съгласи да ми стане жена. Тогава още нямахме жилище, понеже аз имах малка стаичка с мухъл, а жена ми, завършвайки медицина, живееше заедно със сестра си на улица Sarego и ето, че станах заврян зет.

Въпреки че завършва семестриално медицина, Лем решава да не пристъпва към последната група от изпити, за да избегне задължителната работа на военен лекар: Всичките ми колеги биваха взимани на военна служба, при това не за година или две, а така, че завинаги оставаха в армията.

Дебютира през 1946 г. с новелата "Човекът от Марс", печатана на части в "Nowy Swiat Przygod". Пише стихове и разкази, публикувани в "Tygodnik Powszechny", "Zolnierz Polski", "Kuznicy". През 1948 г. започва да пише първия си роман „Болница на промяната" ("Szpital Przemienienia"), който поради причини, свързани с цензурата, излиза едва осем години по-късно: На всеки няколко седмици пътувах до Варшава с най-ниската класа нощни влакове, защото бях беден, на ज्याните край конференции на "Книга и Знание" ("Książka i Wiedza"). Там "изглаждах" книгата ми "Болница на промяната", където обрастваше от разнообразни вътрешни рецензии, които показваха нейната декадентност и контрареволуционизъм. Обяснявах ми се, че тук трябва да добавя, там да преработя, да формулирам и т.н. И в последствие излизаше така, че все наново я пишех, все променях... И понеже "Болница на промяната" беше признат за идеологически погрешен роман, изстискваха от мен по-нататъшни части, за да се постигне композиторно равновесие...

ПИСАТЕЛЯТ ЗА СЕБЕ СИ

Следващите книги от сферата на научната фантастика носят на Лем позицията на един от най-големите писатели в историята на science fiction. Биха могли да се разделят на две основни групи: "Едем" ("Edem", 1959, "Завръщане от звездите" ("Powrot z gwiazd", 1961), "Соларис" ("Solaris", 1961), "Непобедимият" ("Niezwyciezony", 1964), "Глас Божи" ("Glos Pana", 1968), "Разкази за пилота Прикс" ("Opowiesci o pilocie Pirxie", 1968) - това са произведения, издържани в сериозен тон, реализиращи класическия образец на вида, който Лем разширява и довежда до съвършенство. Другата група съставят произведенията с гротесков отгънък, привидно шеговити, често стилизирани върху традиционните литературни форми (приказка, записки, рицарски епос, философски разказ): "Звездни дневници" ("Dzienniki gwiazdowe", 1957), "Дневник, намерен във ваната" ("Pamietnik znaleziony w wannie", 1961), "Приказки за роботи" ("Wajki robotow", 1964), "Кибериада" ("Cyberiada", 1965), "Оглед на място" ("Wizja lokalna", 1982), "Мир на Земята" ("Pokoј na Ziemi", 1987).

...Много безинтересни бяха тези години. През зимата обикновено заминавахме за месец на ски в Закопане. На лято, през целия юни, внимавайки за моята сенна хрема, за която тогава още нямаше спасителни средства, заминавах за период от пет-шест седмици за Дома на литературите в Закопане и там пишех като луд. По време на един такъв „сеанс и половина“ се роди "Solaris". По същия този метод написах и още няколко книги. Извън това нищо интересно не се случваше. Жена ми работеше в рентгена като лекар радиолог, а аз бях обикновен член на Съюза на литературните дейци. От този период помня пър-

вите пътувания с делегациите литератори до ГДР, след това до Прага и СССР, където почти ме носеха на ръце...

На границата между научнофантастичния и криминалният роман се ситира издаденият през 1959 г. "Следствие" ("Sledztwo"), който е своеобразен детективски роман. През 1976 излиза „Сенна хрема“ ("Katar"), който авторът определя като по-добра версия на "Sledztwo", поради неговата

Станислав Лем с тогата на почетен доктор

истинност. Годините на своето детство в Лвов Лем описва в автобиографичния роман "Високият замък" ("Wysoki Zamek", 1966).

Паралелно с белетристичните форми Лем пише и в дискурсивна проза: "Диалози" ("Dialogi", 1957), "Сума технология" ("Summa Technologiae", 1964), "Философия на случая" ("Filozofia przypadku", 1968), "Фантастика и футурология" ("Fantastyka i futurologia", 1970), "Трактати и скици" ("Rozprawy i szkice", 1975)

Сред големите му есета "Summa technologiae" след години се промъква на челните места, отмествайки леко в сянка "кибернетичните" "Диалози", "Фантастика и футурология", а дори и силната "цялостна теория на всичко", каквато е "Философия на случая". Вероятно те са били по-малко интересни от "Summa", която като

разсъждение е най-добре "уплътнена", засяга неща, които течението на времето не е пресрочило, "доживява" също така най-вълнуващите постижения в действителността на човешката техническа култура. Няма нищо странно: "Диалози" са вгълбени отчасти в абстрактността на философското разсъждение, отчасти в актуални политически въпроси, "Фантастика и футурология" разнища проблеми на science fiction литературата и нейните, най-често не-

законни, връзки с науката. "Философия на случая" строи сградата на мирогледа, търсейки общи структури между биологичната еволюция, историята, културата, творчеството на артиста и т.н.

Израз на международно признание за творчеството на Лем е присъденото му почетно членство Science fiction writers of America (отнето много скоро, поради критичните изказвания на писателя за нивото на американската литература).

През 1982, половин година след обявяването на военното положение, Лем напуска Полша. Следва в Берлин като стипендиант на Wissenschaftskolleg, а след година се премества във Виена. По време на престоя му зад граница се появяват последните му две белетрис-

тични книги: "Мир на Земята" ("Pokoј na Ziemi") и "Фиаско" ("Fiasko"). Прибира се в родината в края на 1988.

През деветдесетте години Станислав Лем се занимава с разработване на футурологични прогнози. Работи съвместно с "Tygodnik Powszechny", където води постоянната рубрика "Светът според Лем", със списание "Odra" (цикъл със заглавие "Rozwazania sylwiczne"), както и с полския вариант на PC Magazine. Последната книга на Станислав Лем носи заглавие "Okamgnienie" ("Намигване").

Станислав Лем бе член на Съюза на полските писатели, както и на Полския Pen Club. Лауреат на много полски и чуждестранни награди (Държавна награда в областта на изкуството и културата - Първа степен, Австрийска национална награда в областта на европейската култура, Австрийска национална награда "Франц Кафка" в областта на литературата); отличия (Орден Бял орел - първи по важност в Полша), Doctor honoris causa на Вроцлавската политехника, Университета в Ополе, Лвовския университет, Ягелонския университет); от 1972 г. е вземал участие и е подпомагал работата на комисията при Полската академия на науките, от 1994 бе член на Polska Akademia Umiejtnosci (еквивалент на ПАН).

Превод:
Крум КРУМОВ

Използвани са материали от официалния сайт на Станислав Лем:
www.lem.pl

ПРЕДСТАВЯМЕ

ИЗЛЯЗОХА ТРИ НОВИ КНИГИ НА ПИСАТЕЛЯ ЙОРДАН КОСТУРКОВ

- Честито! В рамките на няколко дни в края на април издавате 3 книги.

- От 2002 година не съм публикувал книги и всъщност последната ми значителна публикация беше преводът на романа "1876" от поредицата на издателство "Сиела" "Американски хроники" на Гор Видал, който имаше голям успех и мисля, че се изчерпа от книжарниците. Поддържам контакти с Гор Видал, имам публикации за него в печата, главно за героя му българин в романа - наследник и всъщност главно действащо лице в един непознат у нас роман на наследника на няколко поколения американски президенти - Хенри Адамс, "Демокрация".

- Какво представлява "Империя" и с какво ще впечатли българския читател днес?

- "Империя" е един от седемте романа на носителя на Националната награда за литература Гор Видал, един от най-популярните американски творци, създателя на политически исторически роман, близък приятел на президента Джон Ф. Кенеди, на романистите Труман Капоти, Джек Керуак и други. Серията "Американски хроники" е писана в продължение на двадесет и пет години.

"Империя" е изключително важен роман в поредицата, той е вероятно най-интересният, защото наред с политици като президентите Уилям Макинли - първият застрелян американски президент, Теодор Рузвелт и други, герои на романа са прочути американски писатели, като например Хенри Джеймс, журналисти от световен мащаб като скандалния Уилям Рандолф Хърст, един от създателите на жълтата преса, семействата на мултимилардерите Астор и Вандербилт. Епохата е т. нар. "Позлатен век на Америка", а подходът е да се разкаже белетристично исто-

рията на Америка, когато израства като световна сила. Романът добавя нови епизоди към сагата за семейство Санфорд, с която започна също преведения от мен, претърпял две издания "Вашингтон, окръг Колумбия".

Когато издадох превода си на "1876", днешната, текущата българска история, по странен начин отразяваше историята на САЩ от края на деветнадесети век. Дали ще се случи така и с "Империя"!

- В други издателства публикувате още 2 книги?

- "Империя" излиза през 2006 година, в която издадох вече две от дълго работените си книги - "Настолна книга за читатели и писатели" и "Пощенски коне". "Настолната книга" представя афористични и парадоксални размисли за литературата, живота, жените, писателския труд на автори от Библията и Средновековието до постмодернистите, като достойно място заемат и най-значимите български творци. "Пощенски коне" включва двуезични текстове на редица световни автори, с които лично се познавам и като издание е уникална.

- Какво още да очакваме?

- До края на годината ще издам и други книги, които от толкова време подготвям: превод на изключителния роман на непознатата у нас Синтия Озик "Месията от Стокхолм", разкази на Джером К. Джером, две книги с

портрети - интимни биографии на английски и американски писатели "Английската Валхала" и "Новини от миналия век", четвъртия си сборник с разкази "Носталгия. Разкази т. IV". Доста от текстовете излизаха в периодичния печат и имаха голям успех. Всъщност издателите иницираха публикацията на тези книги.

- Над какво работите в момента?

- Завършвам изследване на американския роман от първата половина на XX век "Литературната забрава", както и "Аспекти на модерността в творчеството на Уила Катър". Това са неща свър-

шено непознати у нас, Уила Катър е известна като "любимата авторка на американския народ", а други от авторките са толкова скандални, че рядко биват изследвани - Гъртруд Стайн, Анаис Нин - "Мадоната на еротиката", Джуна Барнс - "приятелката на Томас Елиът и Джеймс Джойс". Те обаче са свързани с нашата култура, обогатяват я - например Джуна рисува известен портрет на родения в България модернист Жул Паскин.

Интервю на
Тильо ТИЛЕВ

ИЗКУСТВОТО

Светът не е нищо друго освен ние самите в своите милиардни проекции. В глътките въздух, които всеки от нас поема, в стъпките, които извървяваме и трудните крачки, които правим, за да продължим напред. Всеки носи своя безкраен свят в малкото ограничено физическо пространство и краткия отрязък от време, който ни е отреден. Ако да забравиш целия свят означава да забравиш и себе си, то ние бихме могли да сътворим най-великото си творение единствено в онзи кратък миг на единение с висшата енергия. Сблъсъкът на нашите полюси ще възпроизведе взрив, от който ще се роди новият живот и веригата на непрестанния кръговрат във вселената ще продължи. Можем ли да наречем нещо толкова величествено, толкова естествено и толкова мистично и забулено в тайна за нас изкуство? Аз мисля, че не можем. И не защото не бихме могли да се възприемем като творци, отговорни за своите произведения, а защото не можем да приемем, че ние всички сме едно, че най-изконната ни

мисъл е да се съединим и съприживеем чрез другите. На изкуството се гледа като на нещо - изключително лично, нещо, което само авторът е изпитал или наблюдавал и пресъздал през собствената си призма. Ако погледнем от този ъгъл, можем да се съгласим, че този, който се абстрахира от всички и всичко около него и погледне навътре в себе си и пресъздаде това, което е видял, е сътворил изкуство. Но изкуството е пътят вътрешният свят да излезе на повърхността и да завладее и да навлезе в чуждите светове. Не е ли то онова изразно средство, чрез което незрящите виждат светлината, а бедните стават богати. Не е ли висша форма на комуникация и нишката, която ни свързва с безкрая?!

И ако е, как би могъл да твориш, ако забравиш света. Да си мислиш, че си сам и единствен е просто невъзможно. Да се слееш с всичко, да усетиш единението и да го пресъздадеш - това е изкуство. Животът е изкуство, а смъртта е платното върху което рисуващ.

Надежда Ботевска

ВСТЪПВАНЕ В ДЛЪЖНОСТ НА ПРЕЗИДЕНТА

На 3 март 1905 година Джон Хей написа писмо до президента, чиято церемония по случай встъпването в длъжност щеше да се състои на следващия ден. Ади стоеше учтиво до него и решише бакенбардите си със странен ориенталски гребен от слонова кост. "Драги Тийдър", написа Хей, "кичурът коса в този пръстен е от главата на Ейбрахам Линкълн. Доктор Тафт я отрязва през нощта на убийството, а аз я получих от неговия син - това е краткото й родословно дърво. Моля те, носи пръстена утре - ти си един от мъжете, които най-дълбоко разбират и ценят Линкълн. Поръчах да гравират върху пръстена твоя монограм и монограма на Линкълн." Хей прибави и един от любимите си цитати от Хораций в писмото, надявайки се, че правилно го е написал на латински. Той запечатя писмото и го даде на Ади заедно с малката кадифена кутийка, в която бе пръстенът.

- Това е като ръкополагане - каза той, а Ади, който го гледаше втренчено, кимна:

- Вие сте последната брънка.

След като Ади напусна стаята, Хей отиде до прозореца и погледна навън към бляскавия Бял дом, където, както винаги, посетителите пристигаха и си тръгваха с бързо темпо. Небето беше облачно, както забеляза той, имаше вятър от североизток. Утре щеше да вали. Но по време на церемонията по встъпване в длъжност на президента времето винаги беше лошо. Не беше ли валил сняг по време на второто встъпване в длъжност на Линкълн? А може би това беше на церемонията на Гарфийлд? Беше му трудно да се съсредоточи върху каквото и да било, освен върху болката в гръдния кош, която както винаги бе на пристъпи, но сега вече, всеки път, когато се появеше, оставаше за по-дълго. Някой ден нямаше да си отиде - щеше да си отиде той.

Клара и Адамс влязоха, без никой да съобщи за идването им.

- Видяхме преносвача на пръстена, тръгнал да изпълни приятната си мисия. -

откъс от романа „Империя“

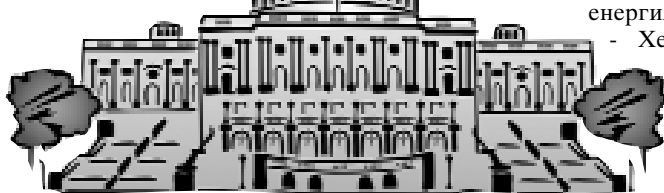
Гор Видал

Адамс беше сардонично настроен. Въпреки всички положения от Хей усилия, Адамс беше разбрал за подаръка на пръстена с къдрицата коса на президента Линкълн, който бе направил на Макинли. - Драги Джон, ти ще станеш известен на потомците като бръснаря на президентите.

- Ти ревнуваш, защото нямаш коса, която да може да се сложи в пръстен.

- Купихме билети - каза Клара - за кораба "Кретик", който ще отплава на осемнадесети март.

Хей се покашля, за да потвърди, че е чул. Всяка година през февруари ставаше гостоприемник на вируса на бронхиална инфекция, който тази година

ме види. И аз него. Така или иначе, президентът каза, че трябва.

- Ти - каза Клара - си твърде болен, а той е прекалено, прекалено много шумен.

- Такава е природата на кайзерите - обади се Адамс - и поне на един президент...

- Хенри, недей точно на този ден. - Хей вдигна ръка, сякаш за благословия.

- Всичко е енергия - рязко заяви Адамс. - Световният лидер във всеки даден момент представлява просто отдушник за енергията на цайтгайста, която цялата е съсредоточена у него.

- Майор Макинли беше много по-тих - замислено рече Клара.

- В ония години изближаваше по-малко енергия.

- Хей

продължаваше да пребивава у него.

- Пристигаме в Генуа на трети април, а дотогава ти би трябвало да можеш да танцуваш тарантела на палубата. - Адамс замислено се бе загледал нагоре към очите на дядо си, които гледаха надолу към тях откъм камината в стаята. Освен че и двамата бяха напълно лиси, приликата не беше голяма.

- Уредила съм всичко за Нерви. Със специалиста по сърдечни заболявания - нехайно издекламира Клара.

- После продължавате към Бад Наухайм при доктор Грьодел, но без мен - каза Адамс. - Тъй като аз съм напълно здрав, нямам никакво желание да се присъединявам към нездравите...

- Бад Наужим, така му вика Марк Твен. - Хей беше започнал да се чувства по-добре. - И после към Берлин. Кайзерът ме зове.

- Ти няма да се срещаш с него - твърдо заяви Клара.

- Трябва. Той копнее да

даде знак на Клара да му помогне да стане. - Имам чувството, че утре ще вали.

Но макар рано на следващата сутрин да валия, когато стана време за парада по Пенсилвания Авеню и за първата церемония по случай встъпването в длъжността президент на Тийдър Рузвелт пред Капитолия, небето се бе избистрило, а силният вятър не даваше възможност да се чуе речта на президента, което не беше лошо, помисли си Хей, защото речта беше предпазлива и незабележителна с нищо. Тийдър беше дал твърде много обещания на твърде много магнати, за да може да надуе каквото и да било фанфар. Засега честната сделка беше временно суспендирана, а прогресивният президент беше станал регресивен. Хей беше сигурен, че по-късно Тийдър многократно ще измени на богатите си поддръжници. Той не умееше задълго да бъде друг човек.

Хей седеше с кабинета на предния ред на трибуната, ко-

ято беше построена върху стълбището откъм източната фасада на Капитолия. Беше благодарен на Тафт, че огромното му туловище бе до него, да го предпазва от ледения вятър. Точно пред него цар Тийдър се обръщаше към своите поданици и, както и друг път, Хей се удивяваше на начина, по който вратът му прераства в глава, без изобщо да има някакво уширяване.

На президентът никак нямаше да му е лесно. Сега, когато Марк Хана беше мъртъв, той щеше да има затруднения да прокара дори един такъв безспорен законопроект като този за контрола върху месото пред Сената - там почти всички или бяха подкупени, или сами бяха като Олдрич от щата Роуд Айлънд милионери, които купуваха гласове, а в Камарата председателят Канън бе в брачна връзка с богатите, което в очите на Хей не беше нещо толкова лошо, защото той самият бе милионер не само благодарение на брака си, но и на собствените си усилия. В много по-голяма степен от Адамс, и той превръщаше в злато всичко, до което се докосваше - източник за учудване и за самия него, който беше започнал живота си като поет.

Въпреки че Хей дълбоко вярваше в "железния закон", както го бе нарекъл Мадисън, на олигархията, той, както и Рузвелт, виждаше, че е възможна революция, ако не се проведяха реформи в начина, по който новобогатите правеха бизнес за сметка на безвластното общество. Върховният съд и полицията съвместно осигуряваха не само защитата на собствеността, но и правото на всеки енергичен човек да предизвика банкрут на нацията, докато Конгресът в повечето случаи беше подкупван. Отделни честни хора като гръмогласния млад Бевъридж, бяха в буквалния смисъл на думата ексцентрици: твърде далече от властовия център, за да направят нещо, освен това, обществото да ги обича - а всевластната комисия по законопроектите да не им обръща внимание.

